

Konserwatywne idee narodowe w wizji państwa Władimira Żyrinowskiego

Powszechnie uważa się, nie bez racji, że Władimir Żyrinowski jest przedstawicielem ksenofobicznych idei mocarstwowo-imperialnych, nacechowanych silnie populizmem i nacjonalizmem. Liberalno-Demokratyczna Partia Rosji (LDPR), której przewodzi obecnie, została zarejestrowana w grudniu 1992 roku. Jej powstanie datuje się na rok 1989, kiedy to nastąpiło pierwsze spotkanie członków założycieli – Żyrinowskiego oraz Władimira Bogaczewa, który uprzednio wystąpił z Partii Demokratycznej. Początkowo organizacja polityczna, z którą związał się Żyrinowski, nosiła nazwę Ludowo-Demokratycznej Partii Związku Radzieckiego. Określała samą siebie jako „jednoczącą ponad 3000 członków z 31 regionów kraju, będącą jednocześnie pierwszą opozycyjną partią w Związku Radzieckim”¹ [tłum. M.G.]. Na kongresie założycielskim, który odbył się 31 marca 1990 roku, do publicznej wiadomości została podana informacja, że deputowanymi związanymi z organizacją są m.in. Jurij Afanasjew, ojciec Gleb Jakunin oraz dziennikarka Walentyna Linkowa. Wszyscy rzekomi kandydaci szybko sprostowali te informacje, twierdząc jednogłośnie, że o powstaniu partii dowiedzieli się z prasy².

Szybko rozwijająca się polityczna kariera Żyrinowskiego znalazła swoje odbicie w wynikach wyborów, najpierw prezydenckich w 1991 roku, kiedy to zaufaniem obdarzyło go 7,81% obywateli, i wyborach do Dumy dwa lata później, kiedy to LDPR zdobyła 23% mandatów, stając się poważną siłą polityczną. Po trzech³ niezbyt udanych startach w wyborach prezydenckich Żyrinowski zapowiedział swoją kandydaturę w wyborach w 2008 roku⁴.

W niniejszym artykule, analizując wizję państwa z punktu widzenia partii Władimira Żyrinowskiego, będziemy bazować na programie politycznym tejże partii⁵. Aby wykazać zależności pomiędzy wizją państwa w ujęciu Żyrinowskiego a ideami konserwatywnymi, skupimy się najpierw na próbie określenia obszaru tych idei, ich źródeł oraz typologizacji.

---

¹ Szczegółowa historia partii Władimira Żyrinowskiego na stronie (ang.) <http://www.panorama.ru/works/oe/zhirinoe.html>.

² *Ibidem*.

³ W roku 2004 Władimir Żyrinowski postanowił nie kandydować po raz czwarty, kandydatem LDPR został Oleg Małyszkin.

⁴ <http://wiadomosci.wp.pl/kat,1356,wid,8120990,wiadomosc.html?ticaid=12c50>.

⁵ Program partii dostępny na stronie <http://www.ldpr.ru/ldpr/programm>.

Samo pojęcie konserwatyzm (łac. *conservare* – zachowywać) zostało rozpowszechnione przez Francuza François-Reného Chateaubrianda w piśmie „Le Conservateur”, występującym przeciwko oświeceniowemu racjonalizmowi i porządkowi, jednocześnie optującym za zachowaniem starego porządku⁶. Takie rozumienie idei konserwatyizmu należy do definicji klasycznych.

Jako jednego z prekursorów anty-oświeceniowej myśli konserwatywnej wymienia się także Edmunda Burke’a, który opowiadał się za stosowaniem w politycznej praktyce zdrowego rozsądku oraz nagromadzonego przez wieki doświadczenia społecznego, mającego zastąpić efemeryczne polityczne teorie i koncepcje⁷. Istotny udział religii w życiu kraju widział jako gwaranta ładu społecznego oraz własności prywatnej. Jego poglądy były wyrazem sprzeciwu wobec indywidualizmu na rzecz obrony koncepcji kształtowania osobowości jednostki przez państwo. Tradycja gwarantująca ciągłość historii jest, według myśliciela, wartością najwyższą, której należy się poszanowanie. Podział społeczeństwa ze względu na stan posiadania uważał Burke za naturalny i niezmienny.

Należy podkreślić, że powyższe ujęcie idei konserwatywnych ewoluowało w czasie, doprowadzając do powstania tzw. neokonserwatyizmu. Samo pojęcie ma w powszechnej świadomości dość pejoratywne konotacje, co widoczne jest chociażby w wycofywaniu się z używania tego określenia w nazewnictwie przez stronnictwa uważane powszechnie za konserwatywne. Zastępują je określenia: „centrowe”, „demokratyczne”, „ludowe” czy „chrześcijańsko-demokratyczne”⁸. Także nazwa partii Żyrinowskiego wydaje się kamuflażem określonego światopoglądu. Jeśli jeszcze nie dochodzi do zanegowania wprost struktur demokratycznych – partia bowiem opowiada się za „demokratycznym centryzmem”⁹ – to na pewno pierwszy człon nazwy nie ma wiele wspólnego z rzeczywistością. Mielibyśmy tu do czynienia z nomenklaturą, która nasuwa skojarzenia rodem z literatury orwellowskiej.

Powróćmy do określenia głównych założeń konserwatyizmu. Badacze koncentrują się na określeniu systemu głównych idei tworzących jądro tej koncepcji, choć nie są zgodni, jeśli chodzi o ich szczegółową charakterystykę. Jako punkt wyjścia do naszych rozważań przyjmijmy za Konradem Wandowiczem następujący zbiór zasad: ciągłość dziejów i ewolucyjność zmian, religijną etykę społeczną, hierarchiczną strukturę społeczeństwa, legalizm, pragmatyzm polityczny oraz nienaruszalność własności¹⁰.

Uznając prawo ciągłości dziejów za podstawową zasadę konserwatyizmu, należałoby uściślić jej rozumienie o potrzebę odwoływania się do tradycji, której orędownikami byli wspomniani wcześniej prekursorzy tej myśli.

---

⁶ E. Olszewski, *Ideologia i ruch konserwatywny*, [w:] *Konserwatyzm. Historia i współczesność*, red. S. Stępień, Lublin 2003, s. 12–13.

⁷ *Ibidem*, s. 13.

⁸ *Ibidem*.

⁹ Wszelkie cytaty z programu partii.

¹⁰ K. Wandowicz, *Kategoria wolności w konserwatywnym systemie wartości. Wybrane problemy*, [w:] *Konserwatyzm...*, s. 76–77.

Zasada religii może być rozumiana jako wyraz potrzeby autorytetu upostaciowionego obrazem Boga, władzy lub prawa¹¹. Wyklucza to jednoznaczną interpretację, jakoby prawo boskie miało prymat nad ludzkim. Współczesne ujęcia konserwatywne nie zawsze odwołują się do prawa boskiego, zastępując je niekiedy autorytetem władzy czy legalizmem. Wiara w zasadność hierarchiczności struktury społecznej jest niczym innym jak antyegalitaryzmem.

Rozwinięcie powyższych zasad tworzących podstawę konserwatyizmu stanowią organicyzm i sceptycyzm¹². Ten pierwszy pogląd na gruncie konserwatyizmu jest wiarą w organiczny związek zachodzący pomiędzy jednostką a społeczeństwem. Jego punkt ciężkości przechyla się na stronę społeczeństwa. Wynika to z pesymistycznego przekonania zwolenników konserwatyizmu o naturze ludzkiej, która w ich wizji pozostaje pod wpływem instynktów i emocji. Państwo zatem jawi się jako strażnik moralności, źródło wzorów i zasad postępowania urzeczywistniających się poprzez religię lub autorytet¹³.

Z kolei sceptycyzm to wiara w supremację wielopokoleniowego doświadczenia nad rozumem oraz dążenie do przywrócenia tego, co „stałe i trwałe”¹⁴. Nie oznacza to wcale powrotu za wszelką cenę do tego, „co stare”. Przewagę nad prostym przywiązaniem do przeszłości uzyskuje teza ciągłości historycznej.

Pojęcie własności prywatnej w ujęciu konserwatyizmu, a w szczególności neo-konserwatyizmu wymaga pewnego uściślenia; jak pisze badacz: „wyższą wartość niż wielka własność prywatna zyskała w oczach współczesnych konserwatystów własność mniejsza, rozproszona, zwłaszcza własność rodzinna zwiększająca ludzką niezależność i samodzielność”¹⁵.

Ogólnie stosunek konserwatyizmu do kwestii gospodarczej i własności prywatnej rozpatrywany jest przede wszystkim w kategoriach odpowiedzialności wobec państwa, związany jest z poczuciem dystansu do wielkiego kapitału i kapitalizmu. Szczególnie dla świeckich dogmatyków konserwatyizmu gorączkowe dążenie do wzrostu produkcji wiąże się, jak zauważa Roman Tokarczyk, z groźbą kolektywizacji, bolszewizacji i totalitaryzacji¹⁶. Należałoby także włączyć do tego opisu: próbę centralizacji gospodarki, dążenie do utrzymania jej kluczowych gałęzi w rękach państwa oraz stopniowe wzmacnianie kontroli nad wolnym rynkiem.

Aby zająć się próbą określenia typu nurtu konserwatywnego w ideach Żyrinowskiego, należałoby przeprowadzić podział wizji konserwatywnych ze względu na przynależność do określonej sfery aksjologicznej. Wydaje się, że partii Żyrinowskiego najbliższym do konserwatyizmu tradycjonalistycznego (inaczej organicznego), który nadaje społeczeństwu i państwu cechy organiczne i duchowe.

---

¹¹ N. Klejdysz-Michałek, *Konserwatyizm jako ideologia, doktryna, postawa*, [w:] *Konserwatyizm...*, s. 33–35.

¹² *Ibidem*, s. 28–31.

¹³ E. Olszewski, *op. cit.*, s. 16.

¹⁴ N. Klejdysz-Michałek, *op. cit.*, s. 31.

¹⁵ R. Tokarczyk, *System wartości ideologii konserwatyizmu. Ocena i krytyka*, [w:] *Konserwatyizm...*, s. 66.

¹⁶ *Ibidem*, s. 65.

Żyrynowski w swym programie niejednokrotnie odwołuje się do specyficznych cech narodu, określając je jako „heroizm” i „męstwo”. Ważny jest tutaj podział na idee państwowe (*российское*) i narodowościowe (*русское*), które łączą się w jedno w koncepcji LDPR, z tym że koncepcja państwowotwórcza (*создание мощиственного российского государства*) utrzymuje prymat nad narodową.

Powstanie silnego państwa widnieje na pierwszym miejscu wśród wymienionych głównych celów działalności partii. Drugi ważny problem nurtujący LDPR, który czeka na rozwiązanie, to zjednoczenie ziem byłego ZSRR. Analiza opisu działań zmierzających do osiągnięcia postawionych założeń nie pozostawia wątpliwości. Dalej czytamy:

„LDPR uznaje za niezbędne karanie za podżeganie do nienawiści do Rosji i do Rosjan jako konsolidujących naród” [tłum. M.G.].

Następnie: „jednocześnie Rosjanie nie powinni mieć monopolu na patriotyzm. Kochać Rosję może przedstawiciel dowolnej narodowości” [tłum. M.G.].

Taki stan rzeczy może się urzeczywistnić tylko wtedy, twierdzi partia, kiedy nie będzie różnic narodowościowych, kiedy znikną podziały ze względu na grupy etniczne. Aby tego dokonać, należy „bezwzględnie rozwiązać wszelkie konflikty w obrębie tych środowisk”. Idea mocarstwa, którego homogeniczność narodowa wyklucza podziały na poszczególne etnosy, staje się widoczna. Przypomina ona w swym założeniu imperialną wizję państwa zarówno przed rewolucją, jak i po rewolucji. Przeszość historyczna znajduje swoją kontynuację w myśli Żyrynowskiego, wyrażając się wprost w stwierdzeniach: „LDPR występuje za likwidacją wszelkich przywilejów mniejszości narodowych oraz za zakazem antypatriotycznej propagandy”. Czym miałyby być ta propaganda, program nie wyjaśnia. Choć można domniemywać, że dążenie do zachowania praw małych grup etnicznych odczytywane jest jako działanie na szkodę idei wszechrosyjskiej, a tym samym zasługuje na karę.

Zaprezentowaną wizję narodu można odnieść do genealogii wartości przybierających formę mitów, a stanowiących podstawę wizji nacjonalistycznych na gruncie rosyjskim. Paweł Timofiejuk pisze o micie narodu jako centralnym micie nacjonalistycznym¹⁷. Jedną z koncepcji kreowania obrazu narodu w świadomości społecznej nazywa imperialną; zakłada ona, że naród rosyjski stanowią wszyscy mieszkańcy byłego Imperium Rosyjskiego i późniejszej jego kontynuacji, Związku Radzieckiego¹⁸.

Wyjaśnijmy to, co nie zostało do tej pory wyrażone *explicite*: wizja państwa Żyrynowskiego, będąca w założeniach konserwatywną, jest nacechowana silnie nacjonalizmem. Jest to nacjonalizm bazujący w swych założeniach na tezie ciągłości historycznej i w niej poszukujący nadrzędnych wartości. Dążenie do odbudowy silnego państwa obejmującego dawne ziemie ZSRR oraz ustanowienie Wielkiej Ojczyzny (*Великой Родины*) byłoby wypełnieniem głównego założenia konserwatyzmu, którym jest tradycjonalizm w wydaniu polityka.

---

¹⁷ P. Timofiejuk, *Mity nacjonalistów rosyjskich*, [w:] *Narody i nacjonalizm w Federacji Rosyjskiej*, red. P. Timofiejuk, A. Wierzbicki, E. Zieliński, Warszawa 2004, s. 61.

¹⁸ *Ibidem*.

Idea silnego państwa ma swoją odmianę paternalistyczną, ukształtowaną na gruncie krytyki doktryny socjalistycznej¹⁹. Obok jedności narodowej, narodowego charakteru państwa jako składniki podstawowe wyróżnia się lojalność obywateli wobec państwa i pochwałę interwencjonizmu²⁰.

Lojalność obywatelska to przede wszystkim brak sprzeciwu wobec władzy i autorytetu, którego wyrazicielem jest państwo. Tylko silne państwo jest w stanie zagwarantować posłuch wśród społeczeństwa.

O sile państwa stanowi, według Żyrinowskiego, potęga armii, mająca być podporą Rosji. Służba w siłach zbrojnych powinna być „świętym obowiązkiem”, wspieranym pamięcią o „wojennej chwale Rosji”. Liczebność armii nie może być zredukowana, ponieważ tylko jej ogrom jest w stanie zagwarantować „bezpieczeństwo” kraju. Młode umysły należy kształtować w taki sposób, aby patriotyzm i miłość do ojczyzny same kierowały do służby. Podwyższenie wieku poborowych uważa LDPR za lekarstwo na szerzącą się przemoc i patologię w wojsku.

Na szczególną uwagę zasługuje spojrzenie LDPR-owców na sprawę Kozactwa. Tej grupie należą się specjalne względy – wyjaśnia program partii – np. stworzenie elitarnych jednostek wojskowych, które, jak miało to miejsce w czasach Rosji carskiej, stanowiłyby elitę wojskową. Sprzyjać temu ma stworzenie specjalnego prawa regulującego zasady użycia broni w tych oddziałach. Oznaczałoby to uzależnienie nowo powstałych oddziałów od władzy centralnej.

Szeroko poruszana w partyjnym programie kwestia terroryzmu wydaje się sankcjonować wyrażone wyżej idee imperialne. Terrorystami nazywa Żyrinowski bojowników czeczeńskich, postulując utworzenie specjalnego regionu na Kaukazie, gdzie służby specjalne, stosując dostępne im metody, jak to miało miejsce za caratu, będą „dławiły w zarodku wszelkie przejawy terroryzmu”. Rozwiązanie „problemu czeczeńskiego czy bardziej ogólnie: «północnokaukaskiego» wynika bezpośrednio z założenia mówiącego o zjednoczeniu ziem należących do byłego Związku Radzieckiego”²¹ [tłum. M.G.].

Największą tragedią Rosji, według polityka, jest brak ciągłości w jej dziejach. Po każdej rewolucji zaczyna się budowa systemu społecznego od podstaw, bez zachowania pozytywnych wartości poprzedniej epoki²². Kontynuację tego, co zostało zaprzepaszczone poprzez upadek Rosji carskiej, a później komunizmu, określa Żyrinowski jako kwestię najważniejszą.

Czerpiąc z doświadczeń historii, nawołuje do „odbudowy politycznych, ekonomicznych i kulturowych relacji” z byłymi republikami Związku, połączenia ich w „jedno, demokratyczne państwo”. Nie jest to proste przełożenie geograficzne: Żyrinowski postuluje jedność słowiańską, zbliżając się tym samym do koncepcji słowianofilskich. Silny nacisk kładzie lider liberał-demokratów na zwrócenie się na

¹⁹ E. Olszewski, *op. cit.*, s. 17.

²⁰ *Ibidem*.

²¹ A.M. Khazanov, *After the USSR. Ethnicity, Nationalism, and Politics in the Commonwealth of Independent States*, Madison 1995, s. 86–87.

²² W. Górecki, *Socjalizm z zapachem onuc i nowy podział świata*, „Frona”, 1996, nr 7, s. 160.

wschód: regiony syberyjskie i Dalekiego Wschodu (podobne stanowisko znajdujemy u Aleksandra Sołżenicyna)²³. Umacnianie przyjacielskich stosunków oraz związków gospodarczych z Chinami i Indiami jest jedyną drogą ustanowienia przeciwwagi dla Unii Europejskiej i NATO. Te dwa podmioty stanowią dla Żyrinowskiego wyraz wrogich zamiarów Zachodu wobec Rosji. Dlatego LDPR swoją misję widzi w kategoriach „przeciwstawienia się próbom zniszczenia Rosji jako niezależnej cywilizacji wschodnio-chrześcijańskiej”. Odwołania do prawosławia są widoczne w założeniach programowych, choć sama partia określa się mianem świeckiej. Religia jest potraktowana instrumentalnie, po pierwsze jako źródło tradycji, szczególnie charakterystycznych dla narodu rosyjskiego, po drugie jako uzasadnienie odrębności historycznej i kulturowej tego narodu. Poruszone wyżej związki ze słowianofilstwem wydają się oczywiste. Żyrinowski ewidentnie czerpie z tych koncepcji, szczególnie kiedy nawiązuje do tradycji i specyficznych cech narodowych.

Treść programu partii odwołuje się do przeszłości organizacji, silnie ją gloryfikując. Obok zapewnień, iż LDPR „zawsze popierała wielki naród rosyjski, wiarę prawosławną, odzyskanie dawnego terytorium pojawiają się te, mówiące o ochronie rodaków za granicą” (których nie należy określać mianem emigrantów – to słowo brzmi dla partii obraźliwie). Powoływanie się na tradycję obejmuje także historię samej organizacji. To LDPR jako „jedyna” występowała przeciwko „paktowi z Białowieży”, walczyła z rządem Jegora Gajdara, a więc z „grabieżczą prywatyzacją, wzrostem cen i inflacją”. Jako pierwsza wskazała na „niebezpieczeństwo terroryzmu i wystąpiła za przyjęciem radykalnych zmian prawnych przeciwko jego rozszerzaniu” oraz jako „jedyna sugerowała prezydentowi wykorzystanie specjalnych środków i wzięcie szturmem Dubrowki”. Ten przekaz ma za zadanie podkreślić stałość poglądów z jednoczesnym odwołaniem się do obrony tradycyjnych wartości, w tym prawa.

Prezentowane odwołanie się do autorytetu tradycji związane jest z twardą postawą wobec legislatury. Wizja prezydenckiej republiki z jednoizbową dumą oraz „centralnym organem planowania” byłaby tego urzeczywistnieniem. Pomimo używania określenia „demokratyczny centryzm”, opisującego formę przyszłych rządów, Żyrinowski odcina się od demokracji, zapowiadając, że gdy zdobędzie władzę, będzie sprawował, przynajmniej w pierwszym okresie – rządy autorytarne. „Po pierwsze – jak twierdzi – nie wolno uczyć się demokracji, kiedy leje się krew”²⁴.

Konserwatywny antyegalitaryzm liberał-demokratów przejawia się w tradycyjno-paternalistycznej wizji rodziny, której ojciec jest żywicielem, a szeroko zakrojona opieka ze strony państwa spowoduje, że „kobiety mogą bez obaw rodzić dzieci”. LDPR, postulując równouprawnienie w pracy kobiet i mężczyzn, nie zapomina, że nadrzędną, społeczną rolą kobiety jest macierzyństwo.

Zgodnie z zasadą autorytetu wpływy władzy sięgają dalej: wychowanie młodzieży i organizacja jej wolnego czasu miałyby sprowadzać się do zapewnienia dostępu

---

²³ Por. *Skrucha i samoograniczenie jako kategorie życia narodowego*, [w:] A. Sołżenicyn, *Żyć bez kłamstwa. Publicystyka z lat 1973–1980*, Warszawa 1992.

²⁴ W. Górecki, *op. cit.*, s. 163.

do „klubów, dyskotek i sekcji wojenno-patriotycznych”. Takie nieoczekiwane zestawienie przywodzi na myśl dorobek narodowego socjalizmu, szczególnie na gruncie niemieckim.

Do omawianej wizji państwa w ujęciu konserwatywnym należałoby dodać inny ważny nurt tej myśli: sprzeciw wobec nagłych zmian i przewrotów społecznych. To, co charakterystyczne dla samego konserwatyizmu, widoczne jest u Żyrinowskiego: „LDPR bez żadnych rewolucji i kontrewolucji doprowadzi do polepszenia życia obywateli, spowoduje pomyślności Rosji i rozwój jej potęgi”.

Powstaje zatem pytanie, czy w przypadku światopoglądu Żyrinowskiego mielibyśmy do czynienia z radykalnym konserwatyżmem, czy może prawicowym radykalizmem. Typologia Ryszarda Skarżyńskiego wskazywałaby za odniesieniem do ostatniej kategorii²⁵. Przemawiałyby za tym: stosunek do konkretnego celu politycznego, jakim byłoby stworzenie nowego państwa; nastawienie na sukces polityczny – zdobycie władzy oraz odrodzenie narodu i państwa; jasna charakterystyka wroga – w tym przypadku Zachodu, ale także wrogów wewnętrznych, sprzeciwiających się odrodzeniu idei narodowej; próba działania politycznego – co, jak wiadomo, znalazło swoje potwierdzenie w praktyce. Autor zaznacza jednak, że pomiędzy radykalnym konserwatyżmem a prawicowym radykalizmem istnieje pewna zależność – otóż ten ostatni wynika z poprzedniego, jest jego naturalną konsekwencją, krokiem dalej, zwróceniem się w stronę mas i sięgnięciem po władzę²⁶.

Na gruncie rosyjskim sposób widzenia Żyrinowskiego można by nazwać zbieżnym z wizją „strażników imperium”²⁷. Należy zaznaczyć, że termin ten pierwotnie donosił się do zwolenników zachowania politycznej jedności państwa w ramach ZSRR. Po jego upadku nie stracił jednak na aktualności, przybrał tylko inne szaty, specyficzne dla konserwatywnych idei narodowych.

Bibliografia

Program partii: <http://www.ldpr.ru/ldpr/programm>.

Górecki W., *Socjalizm z zapachem onuc i nowy podział świata*, „Frona”, 1996, nr 7, s. 160.

Khazanov A.M., *After the USSR. Ethnicity, Nationalism, and Politics in the Commonwealth of Independent States*, Madison 1995.

Klejdzysz-Michałek N., *Konserwatyżm jako ideologia, doktryna, postawa*, [w:] *Konserwatyżm. Historia i współczesność*, red. S. Stępień, Lublin 2003.

Narody i nacjonalizm w Federacji Rosyjskiej, red. P. Timofiejuk, A. Wierzbicki, E. Zieliński, Warszawa 2004.

Olszewski E., *Ideologia i ruch konserwatywny*, [w:] *Konserwatyżm. Historia i współczesność*, red. S. Stępień, Lublin 2003.

Sołżenicyn A., *Żyj bez kłamstwa. Publicystyka z lat 1973–1980*, Warszawa 1992.

Skarżyński R., *Konserwatyżm*, Warszawa 1998.

Szporluk R., *Imperium, komunizm i narody. Wybór esejów*, Kraków 2003.

²⁵ R. Skarżyński, *Konserwatyżm*, Warszawa 1998, s. 37.

²⁶ *Ibidem*.

²⁷ R. Szporluk, *Imperium, komunizm i narody. Wybór esejów*, Kraków 2003, s. 117–119.

Tokarczyk N., *System wartości ideologii konserwatyzmu. Ocena i krytyka*, [w:] *Konserwatyzm. Historia i współczesność*, red. S. Stępień, Lublin 2003.

Wandowicz K., *Kategoria wolności w konserwatywnym systemie wartości. Wybrane problemy* [w:] *Konserwatyzm. Historia i współczesność*, red. S. Stępień, Lublin 2003.

Резюме

Либерально-демократическая Партия России вместе со своим председателем Владимирэм Жириновским составляет спорную силу на современной, политической сцене России. Настоящая статья -это попытка представления официальных взглядов ЛДПР из перспективы взятия их в пределы консервативной мысли. Содержание программы партии ссылается непосредственно на идею восстановления великодержавной России, какой страна являлась перед двумя большими „катастрофами” – падением царизма и затем коммунизма. Жириновский требует восстановления политических, культурных и экономических соотношений с бывшими республиками СССР. Одновременно он сторонник патерналистской роли государства и сохранения его вышестоящего характера и авторитета. Сильная армия и милитаризация обыкновенной жизни это столпы восстановления прежней силы державы по мнению ЛДПР. Эти и другие аспекты программы партии намекают сильные признаки которое можно описать как синдром „хранителя империи”.

Nota o autorze

Michał Gwiźdź – psycholog, kulturoznawca (specjalność – roszoznawstwo), doktorant na Wydziale Studiów Międzynarodowych i Politycznych UJ.